

Gordana Sladoljev

OSNIVANJE GRADSKE BIBLIOTEKE U SPLITU 1903.

Početak stoljeća u Splitu odiše zanosom i nastojanjem da se na kulturnom i prosvjetnom polju što više učini. Kao da se htjelo ugrabiti vrijeme izgubljeno u zapostavljenosti minulih stoljeća. Tome je prethodio značajan kulturni i politički događaj, uvođenje hrvatskog jezika u škole. Narodna čitaonica nije mogla zadovoljiti kulturne zahtjeve Splita tog doba, osjećala se potreba da se osnuje biblioteka. Nedostatak takve ustanove u kojoj bi se čuvala, sakupljala i proučavala kulturna građa i baština ometao je ozbiljan napredak na tom području.

Kada je 1903. Eduard Grgić, član Općinskog vijeća i narodni zastupnik u Dalmatinskom saboru, predao ključeve ormara u kojima su bile pohranjene knjige Narodne čitaonice (prije Narodne slavjanske čitaonice), čiji je bio knjižničar, mladom profesoru Dušanu Mangeru, smatra se da je utemeljena Gradska biblioteka u Splitu. Pored poklonjenih knjiga Čitaonica je ustupila i jednu svoju društvenu prostoriju u kojoj su se mogle pohranjivati poklonjene ili knjige nabavljene za Biblioteku.

Zamisao stvaranja biblioteka u Splitu dugujemo prof. Dušanu Mangeru, njegovom rodoljublju, oduševljenju i upornom djelovanju. Splitski list »Jedinstvo« iz 1903. zahvaljuje toplo prof. Dušanu Mangeru, a gotovo u svakom broju spomenutog lista 1903. i kasnije u rubrici »Gradski vjesnik« tiskaju se imena darovatelja s popisom knjiga što se daruju Biblioteci. Tu možemo naći imena uglednih građana kao što su: Josip Barač (poklanja 361 sv.), Natko Nodilo (300 sv.), Kolombatović (400 sv.), Jerko Karlovac, prof. Zarbarini, Josip Ljubić, prof. Borčić, Vitanović, Tripković, M. Alačević, J. Kapić (poklanja prijepis Poljičkog statuta iz 1762) i mnogi drugi. Svoje knjige darivaju knjižnice s Brača i Hvara te knjižara splitskog Sjemeništa. Nižu se popisi imena, čini se kao da se natječu tko će više dati i doprinijeti važnosti splitske Gradske biblioteke. Prigodom osnutka imala je oko 2000 knjiga, no taj broj se naglo povećavao.

Godine 1905. Biblioteka je dobila redovitu općinsku potporu, čime je Općinsko vijeće priznalo Biblioteci kulturnu važnost, a iznad svega značenje njenog razvoja.

U Biblioteci se odmah nastojala sakupljati i periodika s područja Dalmacije, što je opet naišlo na jak odaziv građana. Zbog skučenosti prostora u Narodnoj čitaonici Biblioteka se 1905. seli u kuću Ilić u Marmontovoj

ulici, gdje je dobila nešto veće skladište, ali prostorije za čitaonicu nije bilo. Kako se općinska potpora povećavala, nabavljalo se i sve više knjiga, te uz one darovane, koje i dalje pristižu, i ovaj prostor postaje pretijesan. Zato Općina 1910. kupuje za Biblioteku palaču Bernardi na Pisturi, gdje je dobila osim spremišta i prostoriju za čitaonicu. Svečano otvaranje Gradske biblioteke bilo je 6. svibnja 1911, a za građanstvo tek 11. siječnja 1912. Dalmatinsko Namjesništvo proglasilo je Biblioteku javnom pokrajinskom bibliotekom. Time je ona stekla pravo na obvezni primjerak svega što se tiskalo u pokrajini.

U kratkom vremenskom razdoblju od 1903—1912. možemo pratiti koliko je bila velika svijest građana kada se stvarala ovako važna kulturna ustanova za grad i narod, jer su se te već sada daleke 1903. građani i javni radnici složno prihvatili i potpomogli stvaranje svoje gradske biblioteke. Danas nakon 80 godina postojanja od male darovane zbirke knjiga Biblioteka se razvija u jednu od pet najznačajnijih u Hrvatskoj. Tek 24. lipnja 1947. odlukom Ministarstva prosvjete NR Hrvatske dobila je pravo na obvezne primjerke svega što se tiska na teritoriju NRH.

Split je danas sveučilišni grad s puno kulturnih i prosvjetnih ustanova, s bogatom privredom i industrijom. Gradska biblioteka je nazvana i dobila status Naučne biblioteke 31. listopada 1962. Time su se ostvarile zamisli i težnje njenih dalekovidnih osnivača.

BILJEŠKE

Hrvoje Morović: Povijest biblioteka u gradu Splitu, Zagreb, 1971.
 List »Jedinstvo« od 1903—1912.

Zgrada u kojoj se nalazila Slavjanska čitaonica